

מסורת הש"ס

(א) ר"ה כה: (ב) רש"ל מ"ו,
(ג) הוריו יא: (ד) פסחים
ד. מו"ק כה, (ה) ב"מ
נזק: "ש"ל, (ו) ז"ל מא"י
לזכ"ל, (ז) ז"ל אומר ר"ת,
(ח) ב"ב קנה: (ט) נוע"ע
מוספי חולין יח: ד"ה
כיון,

תורה אור השלם

1. לא יסור שבט מיהודה
ומחקה מבין רגליו עד כי
יבא שילוֹ וְלוֹ יִקְהַת
עַמִּים: בראשית מט י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דגמירנא
שמועות ודינין: (ב) ד"ה
מהכא וכו'. דבבל למידן:
(ג) תוס' ד"ה דן וכו' או
אם היה הלוח אינו רואה
לדון: (ד) ד"ה ואי לא וכו'
ואם היה מומחה לבית דין
פטור לכך נראה:

מוסף רע"י

שְׂרָדִין אֶת יִשְׂרָאֵל
בְּשִׁבְטֵי. חֲמֻשִּׁים עַל פִּי
הַמֶּלֶךְ, מִתְּחִלָּה (ס' ט'
י' ב' ר' אֲחִיהֶּה דְהוּדָה ב'ר'
אֲחִיהִי. חֲמִישֵׁי אֲנִי ב'ר'
אֲנִי ב'ר' חֲמִישֵׁי אֲנִי ב'ר'
הָאֵל. חֲמֻשִּׁים חֲמִישֵׁי וְחֵמֶה
שְׂלָמָה וְמִרְיָמָה וְיִצְחָק
כְּלוּמֵי נִי חֲמֵשׁ מִכְּפִי
הוּ, וְחֻמֵּשׁ שְׂקִיָּה עָלַי
ב'ר'. חֲמֻשֵׁי ב'ר' חֲמִישֵׁי
יִשָּׁה מִן הָאֵם (פסחים ד'
ח' ח' חֲמֻשֵׁי אֲנִי חֲמֵשׁ
יִצְחָק מִלֵּךְ מִכְּפִי, וְחֵמֶה
וְחֵמֶה רָחֵל וְלֵה נָתַן מִשָּׁם
וְחֵמֶה וְחֵמֶה נִי חֲמִישֵׁי
וְחֵמֶה יִצְחָק בְּנֵי וְעֵלֶי ב'ר'
וְחֵמֶה ב'ר' חֲמִישֵׁי ב'ר'
חֲמֻד ב'ר' חֲמִישֵׁי ב'ר'
חֲמֻשֵׁי חֲמֻשֵׁי (מגווע ב'ר').

ואם היה מומוחה לרבים
וקסבר אין עירוב פה
הך צרייטא לר' אצבו דלמא
דמשמע לפי' הקונטרס דלמא

יֵאָמֵר הִיא ⁶ מוֹמַחָה לְרַבִּים דִּן אִפִּילוּ יַחֲדִי
אִמֵּר רַב נַחֲמָן כִּגּוֹן אֲנִי דִּין מִמוֹנוֹת בִּיחֲדִי
וְכֵן אִמֵּר ר' חִיָּיא כִּגּוֹן אֲנִי דִּין מִמוֹנוֹת
בִּיחֲדִי אִיבְעִיא לְהוּ כִּגּוֹן אֲנִי דְגַמְרִנָּא
וּסְבִירִנָּא וְנִקְיִמָּנָא רְשׁוּתָא אֲבָל לֹא נִקְיִ
רְשׁוּתָא דִּינִיהָ לֹא דִינָא אוּ דִילְמָא אַע"ג דְּלֹא
נִקְיִ רְשׁוּתָא דִּינִיהָ דִינָא ת"ש דְּמַר זוּטְרָא
בְּרִיה דְּר"ג דִּן דִינָא וְטַעָה אֲתָא לִקְמִיהָ דְּרַב
יִוִּסְפָּא א"ל יָאֵם קִיבְלוֹךְ עֲלֵיהּ לֹא תִשְׁלַם וְאִי
לֹא זִיל שְׁלִים ש"מ כִּי לֹא נִקְיִ רְשׁוּתָא דִּינִיהָ
דִינָא ש"מ אִמֵּר רַב יְהוּא מֵאֵן דְּבַעֵי לְמִדִּין
דִינָא וְאִי טַעָה מִיבְעִי לְמִפְטָרָא לִישְׁקוֹל
רְשׁוּתָא מִבִּי רִישׁ גְּלוּתָא וְכֵן אִמֵּר שְׁמוּאֵל
לְשְׁקוֹל רְשׁוּתָא מִבִּי רִישׁ גְּלוּתָא הִפְשִׁימָא
מִהֲכָא לְהֲכָא וּמַהֲתָם לַהֲתָם ⁶ (מַהֲנִי) וּמַהֲכָא
לַהֲתָם (נִמְוִי) מַהֲנִי דִּהֲכָא שְׁבַט וְהֲתָם מַחֻקָּק
⁶ (כִּדְתַנִּיא) לֹא יִסּוֹר שְׁבַט מִיְהוּדָה יָאֵלוּ רַאשֵׁי
גְּלוּתוֹת שְׁכַבְכַּל שְׂרוּדִין אֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְטֵי
וּמַחֻקָּק מִבִּין רַגְלֵיו אֵלוּ בְנֵי בְנֵי שֵׁל הַלֵּל
שְׁמַלְמִדִּין תּוֹרָה בְּרַבִּים מַהֲתָם לְהֲכָא מֵאִי
ת"ש דְּרַבְּה בְּר חֲנָה דִּן דִינָא וְטַעָה אֲתָא
לִקְמִיהָ דְּרַבִּי חִיָּיא א"ל אִי קִיבְלוֹךְ עֲלֵיהּ לֹא
תִשְׁלַם וְאִי לֹא זִיל שְׁלִים וְהָא רַבָּה בְּר חֲנָה
רְשׁוּתָא הוּא נִקְיִ ש"מ יְמַהֲתָם לְהֲכָא לֹא
מַהֲנִי ש"מ וְלֹא מַהֲנִי וְהָא רַבָּה בְּר רַב הוֹנָא כִּי
הוּא מִינְצִי בְּהָדִי דְּבִי רִישׁ גְּלוּתָא אִמֵּר לָאו
מִינְצִיכוּ נִקְיִמָּנָא רְשׁוּתָא נִקְיִמָּנָא רְשׁוּתָא
מֵאֲבָא מְרִי וְאֲבָא מְרִי מְרַב וְרַב מְרִי חִיָּיא
וּר' חִיָּיא מְרַבִּי מְבִילְתָּא דְעֵלְמָא הוּא דְּאֻקִּים
לְהוּ וְכִי מֵאַחֵר דְּלֹא מַהֲנִי רַבָּה בְּר חֲנָה
רְשׁוּתָא דְנִקְטָא לָמָּה לִי הִלְעִיירוֹת הָעוֹמְדִים
עַל הַגְּבוּלִין מֵאִי רְשׁוּתָא כִּי הוּא נַחֲתָא
רַבָּה בְּר חֲנָה לִבְבַל אִמֵּר לִיה רַבִּי חִיָּיא
לְרַבִּי בֶן אַחִי יוֹרֵד לִבְבַל יוֹרֵה יוֹרֵה יִדִּין
יִדִּין יִתִּיר בְּכוֹרוֹת יִתִּיר כִּי הוּא נַחֲתָא רַב
לִבְבַל אִמֵּר לִיה רַבִּי חִיָּיא לְר' בֶּן אַחֲוִיתִי
יוֹרֵד לִבְבַל יוֹרֵה יוֹרֵה יִדִּין יִדִּין יִתִּיר בְּכוֹרוֹת
אַל יִתִּיר מ"ש לְמַר דְּקָא סְרִי בֶן אַחִי וּמ"ש

הכי הוה מעשה והאמר מר איבו וחנה ושילא
 א בר אחא כרסלא מכפרי הוו ^ארב בר אחוה
 ב אחוה דלאו בר אחתיה ואי בעית אימא
 על

מִי דִינִי אֶת הָאֵלֹהִים בְּעַל כְּחוֹם אֵלֶּה דֹּלִיקָרִי בֵּית דִּין חֹפֵץ
 בְּזֹרֵר לֹא אֶחָד וְהֵא בְּזֹרֵר לֹא אֶחָד מִשְׁמַעַת דְּמַדְעָתוֹ אֵין בְּעַל
 כֻּלָּל לִבִּי אִם אֵם ^(א) הוּא לוֹוֹ וְאִינוּ רֹוֹה לָדוֹן כֻּלָּל בְּעַ
 אֵת דַּתְּן בְּחֻמְקַת אֲבוֹת (פִּדְ' מִיִּם) אֵל תִּהְיֶה דִן יִיחִידִי שֶׁאֵין דִּן
 הֵייוֹ כְּלוֹמֵר יִכּוֹל לָדוֹן וְלֹא שֶׁהֵיָה דִן אִי נִמְי רִגְלִי הֵיָה בְּדִי
 יִהְיֶה דֵינִי לֵן דִּין מוֹרֵה וְקֹשֶׁה דַּסֵּם כֵּן מֵאִי דֵיִיק מֵהֶבֶל דִּי
 דְּפִרְקִי לְרִבִּי אֲבָהוּ מִדֵּן אֵין וּמוֹקֵל לֵן בְּדִקְפָּלָה שְׁעִילִיָה
 הוּא וְאֵל לֹא אֵת קִלְקוֹן קִלְקוֹן עֵלִיָּהוּ כֻּלָּל: **הֲלֵכָה שֶׁבַח וְהוֹתֵם**
^(א) מִצְבָּל לֹא לֵכָה כִּיִּין דֹּלִקֵּן כִּיִּיפִין לֵחֹ עֶדְדִין כּוֹוִמִיָּהוּ ^(א) וְאוֹמֵר
 סִ' כְּדֹאמֵר הֵכָל דֹּלִיקָרִי מִחוּקֵק שְׁמַלְמֵדִין מוֹרֵה בְּרִיָּים אֲבָל
 שְׂרוּדִין אֶת הָעַם בְּמִקָּל וְהֵייוֹ טַעְמָא מִשּׁוֹם דְּרֹאֵשׁ גּוֹלָה
 יִרְבֶּה בְּרִבִּי כֹהֵה אִ"ר הֵיָה בֵּן בְּנוֹ שֶׁל מֵהָ וְהֵכָל מִשְׁמַעַ
 דְּבִצְוִלִי הַשֵּׁם הֵיָה בִּימֵי ר' יוֹחָנָן וּבֵן בְּנוֹ שֶׁל מֵהָ לֵהֲכִי
 ז"ר ^(א) כִּי בְּרִבִּי מִיכָסָא: **נִקְיֻמָּא רְשׁוֹת מֵאֵבֵי**
 רְשׁוֹת עֵבֵיִן שְׁמִינִי (לִקְמוֹן ד' ג'): לְעֵינִי דֵיִין קִנְסוֹת דֵּימִי
 ר' חֲמוּם הֵאִישׁ טַעוֹב שֶׁלְמַלְמֵה הוּא בְּטוֹלֵן דֵּיִין קִנְסוֹת וְאֵעִיִּי שֶׁ
 וְעֵעִירוֹ לֹא הֵיָה רִשְׁאִי אֲדַם לִיתוֹ רְשׁוֹת אֲלֵא בְּרִי אֲבָל אֵין סִ' ^(א)

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין ה.

דאס הייז מומחה לרבים בו. פירש הקונטרס דכמיז צלדק משפוט וקסער אין עירוב פרשיות כמיז כלן וקשה דל"ח תקשה ליה דף צריימא לר' אברהם דלמאר שנים שדנו אין דיניהם דין לדר"ה וע"ק דהמשמע לפי' הקונטרס דלמלא דלית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדרן יחיד ויהא רב ק"ס קפ"ח צפ"ה המגשש (גיטין דף פס:) דבכחידות והלואות עזדיגן שליחותיהו אלמלא אית ליה עירוב פרשיות ואפי"ה משמע בסמוך מעבודת דמר זוטרע דלית ליה לרב יוסף יחידי מומחה דן ואפי"ה יחיד ועוד מדקאמר בסמוך כלן לא קסר רשות דיניה לאו דינא משמע דקסר

א ת"ש דמר זוטר
ה אתה לקמיה דרב
עלייהו לא תשלם ואי
נקיט רשותא דיניה
אי מאן דבעי למידן
למיפטרא לישקול
א וכן אמר שמואל
יש גלותא פשיטא
התם (מהני) ומהכא
שבט והתם מחוקק
מיהודה יאלו ראשי
את ישראל בשבט
ו בני בניו של הלל
מהתם להכא מאי
דינא ושעה אתא
אי קיבלוך עלייהו לא
והא רבה בר חנה
ומהתם להכא לא
רבה בר רב הונא כי
יש גלותא אמר לאו
א נקיטנא רשותא
מרב ורב מר' חייא
דעלמא הוא דאוקים
מהני רבה בר חנה

ה'לעיירות השומדים מומחה לרצים היינו

גמירנא וסביננא דלמסקין מ"מ ה"ה
דקאמר לקנן בזה בורר (דף ק"ג.) לעולם
פוסל והולך עד שיקבל עליו בפני
ב"ד מומחה לרצים לאו דליצטע
גמיר וסבינר כ"י חייא ארז נתמן דרשם
ב"ד קאמר וכיון שהם ג' אפי' סתם
בני אדם מומחין לרצים אצל יחיד לא
חשיב מומחה לרצים עד דגמיר
וסבינר: דין אפ"י יחיד. ויכול לרוב
את האדם בעל כרחו דאי דקצליה
עילוייה אפי' שאינו מומחה נמי ומכאן
דסתם ג' יכולין לדון את האדם בעל
כרחו כשאינו רואה לנצל לב"ד דהא ג'

אחלה דליקרו בית דין חנוף דאי דקדקלו עליהו מיירי שמואל אחמי
משמע דמדעתו אין צעל כרחו לא הני מיילי כשאומר לא אדון לפני
ה' ואינו רואה לדון כלל בעירו רופין ארמו ודגן ארמו צעל כרחו:
א) אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלם אחד הקצ"ה ע"ה טובה קמ"ל
י"ה אן דן גמיי רגיל היה דייגין ואין לחוש שמא יטעה: **ואי** א"א וי"א
דאם כן מאי דייק מהכא דאפילו לא גמיר אקציר גמיי מה שעשה
זו ומקיל לא דקדקלה עוליה ובצאטו מומחה איירי קמא קמא סיפא
לל: **דחבא** שבט ודחבא מבורק. מומחה דשטט עדיק וקמא דלאמר
אלהו עבדיגן כוונתיהו^א ואומר רבינו מס ד"ה כ' במילתא דליסור והיתר
שמלמדין תורה צריכים אכל לענין הפקעת ממון ליפטר דהפקר בית
טעמא משום דראש גולה מזכרים וגמלי שצ"ל מנקבות כדלמר
בנו של חנה והכא משמע דבן אחיו של ר' חייא היה ותנה אחיו של
יוחנן ובן בנו של חנה להכי קאמר בר בר יוצ"מ דסם אביו בר חנה
נביטנא גשות מאבא מר. ואבא מר. פ"י ואבא מר
א) לענין דיי קאטות דמי שמואל סמוך יכול לסמוך ויפ"י היה שרואה
א' צעלו דיי קאטות וטע"פ שהורגין רבי חייא לניסור שרות מרבי שצביל
ו שרות אלם רבי אכל אין סבירא לומר דרבה בר הונא היה צימי רבי:

עין משפט
נר מצוה

כמא א מ״י פ״ה מהל
 קטדורין הלכה ח
 קמג עשין ח טוש״ע ח״מ
 סימן ג סעיף ג ועין
 בהגה״ה:
ל ב מ״י שם פ״ו הלכה ג
 קמג שם טוש״ע ח״מ
 סיף דה סעיף ג:
לא ג מ״י שם ופ״ה שם
 קמג שם טוש״ע ח״מ
 סימן ג סעיף ג:
לב ד מ״י שם פ״ו הל׳ ג
 קמג שם טוש״ע ח״מ
 סימן ה סעיף ג:
לג ה מ״י שם פ״ד הלכה
 יד:

רבינו חננאל

בני ואם היה מומחה
לרבים דן אפילו יחידיו
וקיבלו דמומה לא היו
א"ל כרב נתמן אמר רב
נתמן כנא אנא דאינא
דין ממונות ביחידיו. ו
כיון חייא מומביעו
כנא דגמירא אסברא
ונקטנא רשותא א"ל כנא
אנא דגמירא אסברא ו
גב לא נקטנא רשותא
דינא דנא א"ל לא
היזנא לא חסם דנא
חשוב ברורי כרב נתמן
וכיצא בו. פ"י מומחה
מנוסה בשנינו דנא
רשותא ופסיקנא דווסתא
דינא וטעה ואל
לקמיה דרב יוסף ואל
א"ל בקלוד עלייהו ו
שטלמא ואל ואל שטל
מנא דינא דנא א"ל
דלא נקט רשותא וכן
סוגיא רשמטתא. ומבטנא
אמר רב האי מאן דא"ל
למידן דנא וכי שעי
לויטר לינקט רשותא
מבי רש גלותה וכן
אמר שמואל ואסיקנא מאן
דנקט רשותא מבי רש
גלותה לכלל ומאן
דנקט לארץ ישראל
ומבטנא לארץ ישראל
מאן רשותא דבבטל שט
ובארץ ישראל מחקק
כדתניא ואל יסור שט
מהדוא אלו ראשי גליות
שכבבל שחוקק
שטבט שחוקק מבי גלילי
אלו בני בניו של רבי
ששלמזן תורה דרבי
מאיר ישראל לבבטל אסיק
ואל מאן רשותא
דנא דכחכ ליה רבי
לרבה בר בר תנא כשיד
לכלל ואל יתיר
בכורות ומכח ליה ו
לרבינא לרב דין ויה
לכורות אלו הישהו
להתיר משום הדות
בר במזמין טפי והו
שק רב מומא דנא
ידעי אינשי ואמר כי
אלא הגונא שטבט
אחו למשרא מוס עובד.